

TEXT Romain Mathieu

Jean Laube, *JL n°3*, 2006. Lemn și acril | Bois et peinture acrylique, 50 × 29 × 10 cm. Colecție privată | Collection particulière.

Numeroși artiști lucrează astăzi înafara categoriilor predefinite, a ierarhiilor și normelor moștenite de domeniul pictural. Situându-se după abstracție, demersurile lor explorează câmpuri ambigue pe care modernitatea a avut tendința să le refuleze. Pare în mod evident imposibil să fac aici inventarul acestor practici, iar acest tip de demers nu se limitează desigur la scena franceză, totuși anumite pariuri se cristalizează în practicile particulare pe care activitatea mea de critic m-a condus să le frecventez.

Nu e indiferent faptul că mulți artiști tineri privesc cu interes pictura semnată de Marie-Claude Bugeaud, a cărui demers s-a dezvoltat din anii 1970 și pe care l-am putea apropia de cel al artistei americane Mary Heilmann. Plecând de la un vocabular constituit esențialmente din puncte și linii, formele nu rezultă dintr-o reducere esențialistă ci se singularizează, se individualizează în prezența lor picturală, convoacă o memorie, un joc

De nombreux artistes œuvrent aujourd'hui hors des catégories prédéfinies, des hiérarchies et des normes dont hérite le médium pictural. Se situant après l'abstraction, leurs démarches explorent des champs ambigus que la modernité a eu tendance à refouler. Il paraît évidemment impossible d'en faire l'inventaire ici et cette approche ne saurait être limitée à la scène française, mais certains enjeux se cristallisent dans des pratiques particulières que mon activité de critique m'a amené à fréquenter.

Il n'est pas indifférent que de nombreux jeunes artistes regardent la peinture de Marie-Claude Bugeaud dont la démarche s'est développée depuis les années

de aluzii de unde apare uneori câte un motiv figurativ. Colajul de hârtii decupate participă de asemenea la acest proces de asocieri de elemente heterogene și fragmentare care integrează formele figurative și cele pur abstracte într-o aceeași mișcare. Aparținând generației următoare, Armelle de Sainte-Marie face cu precizie parte dintre acei artiști mai tineri a căror pictură pare să se situeze dincolo de abstracție și figurație. Dacă anumite picturi ar putea evoca un fel de peisaj oniric, organisme vegetale și concrețiuni de roci, imaginea se dizolvă în materia picturală pentru a deveni un entrelac de culori și de forme. În alte tablouri, materia picturală prezintă la prima vedere o imagine foarte realistă, dar ale cărei falduri, cavități, multiple caneluri și texturi se traduc printr-o autonomie a picturii, gesturilor și culorii. Acest tip de compunere a peisajului ar putea de altfel

Marie-Claude Bugeaud, „Originea” | *L'origine*, 2005. Acril, ulei și hârtii lipite pe pânză | Acrylique, huile et papiers collés sur toile, 195 x 227 cm. Colecție privată | Collection privée.

fi comparat cu cel al lui Adrian Ghenie, care invadează reprezentarea prin gesturi non-figurative, desfăcând imaginea inițială pentru a produce ceea ce el numește o pictură transistorică.

O altă cale înafara categoriilor, operele lui Jean Laube sunt în majoritate reliefuri din carton sau din lemn pictat. Formele lor precare provin dintr-o acumulare de gesturi de construcție care constituie și o fragmentare a spațiului pictural, o absență de omogenitate: relieful revelează și ascunde în același timp; umbra pe care o proiectează modifică suprafețele. Experiența privirii puse în dificultate convoacă la rândul ei atingerea, manipula-

soixante-dix et que l'on pourrait parfois rapprocher de l'artiste américaine Mary Heilmann. Procédant d'un vocabulaire essentiellement constitué de points et de lignes, les formes ne procèdent pas d'une réduction essentialiste mais se singularisent, s'individualisent dans leur présence picturale, convoque une mémoire, un jeu d'allusions d'où surgit parfois un motif figuratif. Le collage de papiers découpés participe également de ce processus d'associations d'éléments hétérogènes et fragmentaires qui intègrent les formes figuratives et purement abstraites dans un même mouvement. Appartenant à la génération suivante, Armelle de Sainte-Marie fait précisément partie de ces artistes plus jeunes dont la peinture semble se situer par-delà abstraction et figuration. Si certaines peintures pourraient évoquer une sorte de paysage onirique, des organismes végétaux et des concrétions de roches, l'image se défait dans la matière picturale pour devenir un entrelacs de couleurs et de formes. Dans d'autres tableaux, la matière picturale présente au premier abord une image très réaliste de pierre mais dont les replis, cavités, multiples rainures et textures se traduisent par une autonomie de la peinture, des gestes et de la couleur. Cette approche du paysage pourrait d'ailleurs être comparée à celle d'Adrian Ghenie qui investit la représentation par des gestes non figuratif, défaisant l'image initiale pour produire ce qu'il nomme une peinture transhistorique.

Autre cheminement hors des catégories, les œuvres de Jean Laube sont pour la plupart des reliefs en carton ou en bois peint. Leurs formes précaires procèdent d'une accumulation de gestes de construction qui est aussi une fragmentation de l'espace pictural, une absence d'homogénéité: le relief révèle et cache, l'ombre qu'il projette en modifie les surfaces. L'expérience du regard, comme mis en défaut, convoque à son tour le toucher, la manipulation. Cette saisie haptique peut se réaliser concrètement dans la série des Chambres où le spectateur doit coller son œil dans un trou du relief pour voir à l'intérieur un théâtre d'ombres produites par les entrées de lumières. Le jeu ici nous confronte à un réel insaisissable, un mécanisme d'illusions vraies ou de réel fragmentaire.

Le décoratif constitue un autre refoulé évident de la modernité que met pleinement en exergue l'œuvre de Marie Ducaté. Pour une exposition récente où je l'avais invitée, l'artiste présenta des peintures sur soie disposée sur un mobilier — chaises, consoles - qui avait la particularité d'être constitué de papiers calques. Les tissus se déployaient ainsi dans l'espace et les motifs abstraits de la peinture s'associaient à ces structures fragiles créant ainsi une ambiguïté complète entre l'usage, le décoratif et la forme pic-

Armelle de Sainte-Marie, „Odyssee 29” | Odyssee 29, 2016. Ulei pe panză | huile sur toile, 162 x 130 cm. Colecție privată | Collection privée.

rea. Această apucare haptică poate să se realizeze concret în seria numită *Chambres* (Camere), în care spectatorul trebuie să-și lipească ochiul de o gaură din relief pentru a vedea în interior un teatru de umbre produse prin intrarea luminii. Acest joc ne confruntă aici cu un real insesizabil, un mecanism de iluzii adevărate sau de real fragmentar.

Decorativul constituie un alt refutat evident al modernității care pune din plin în evidență opera semnată de Marie Ducaté. Pentru o expoziție recentă la care am invitat-o, artista a prezentat pictură pe mătase dispusă pe un mobilier — scaune, console — care avea particularitatea de a fi constituit din hârtie de calc. Țesăturile se desfășurau astfel în spațiu și motivele abstracte ale picturii se asociau acestor structuri fragile, creând o ambiguitate completă între formă picturală, decorativ, utilizare. Artista lucrează de asemenea cu sticlă și ceramică. Recent, ea a prezentat obiecte din ceramică, evocând aproximativ niște vase care nu-și puteau împlini funcția, agățate pe fonduri de hârtie pictată cu motive abstracte. Aceste elemente articulează astfel suprafața și volumul, obiectul și pictura.

Culori pure, pură prezență a formei: de-a lungul întregului secol XX, pictura abstractă a fost acompaniată de un discurs teoretic asupra reducerii picturii la mijloacele sale, o căutare către „mai puțin” care a fost sinonimă cu o căutare a purității, având drept pendant repetarea, mereu

turale. L'artiste travaille également avec le verre et la céramique. Récemment, elle présenta des objets en céramiques, évoquant approximativement des vases sans pouvoir en remplir la fonction, et accrochés sur des fonds de papiers peints avec des motifs abstraits similaires. Ces éléments articulent ainsi la surface et le volume, l'objet et la peinture.

Couleurs pures, pure présence de la forme: tout au long du vingtième siècle, la peinture abstraite s'est accompagnée d'un discours portant sur la réduction de la peinture à ses moyens, une quête vers le moins qui a été synonyme d'une recherche de pureté avec pour pendant la répétition du « dernier tableau ». La peinture s'est ainsi survécue à elle-même par cette pureté, au risque d'une forme d'épuisement faisant basculer toutes formes abstraites dans un jeu discursif, ce qu'on nommera la postmodernité. Pour les artistes que nous avons cités, la présence sensible de la peinture, sa vérité propre, ne saurait cependant être évacuée dans une discursivité qui peut

Vedere din expoziția „Unele cu ceilalți” | Vue de l'exposition *Les unes avec les autres*, Galeria etaj 5 | La Galerie du 5e — spațiu de expoziție din galeriile Lafayette | espace d'exposition des Galeries Lafayette, Marsilia, 2017. Lucrări de Marie Ducaté (în prim plan) și de Armelle de Sainte Marie (plan secund) | Oeuvres de Marie Ducaté (premier plan) et de Armelle de Sainte Marie (second plan). Credite foto | Photo: François Moura.

și mereu, a „ultimului tablou”. Pictura și-a supraviețuit ei înseși în această puritate, cu riscul unei forme de epuizare care a făcut să basculeze toate versiunile abstracte într-un joc discursiv, pe care îl numim postmodernitate. Pentru artiștii pe care i-am citat, prezența sensibilă a picturii, adevărul ei propriu, nu poate fi evacuat într-o discursivitate care poate să se reveleze ca un joc derizoriu. Motiv abstract și imagine, relief, decorativ: aceste demersuri explorează registre diferite de „impuritate”, în opoziție cu absolutul modernist. Difícil de situat, punând în discuție definițiile a priori, operele artiștilor menționați mai sus nu beneficiază întotdeauna de vizibilitatea cea mai mare, dar propun cu toate acestea o reînnoire a practicilor post figurative. E difícil să nu pui în legătură aceste practici cu oscilația diferitelor repere sociale și politice din prezent, când tind să se afirme o nouă formă de puritate identitară și un maniheism al relațiilor individuale, inclusiv cele sexuale, ceea ce ne face să percepem întreagă actualitate a acestor „impurități” picturale. Impure, aceste demersuri ne prezintă un adevăr tranzitoriu care se fondează într-o inteligență sensibilă, convocând percepția noastră înafara modelelor și grilelor de lectură predefinite. Ele apar atunci ca o respirație esențială pentru a înțelege lumea care ne înconjoară. ●

Traducere de Magda Cârnci

également se révéler comme un jeu dérisoire. Motif abstrait et image, relief, décoratif: ces démarches explorent différents registres d'impuretés en opposition à l'absolu moderniste. Difficilement situables, remettant en question les définitions a priori, leurs œuvres ne bénéficient pas toujours de la visibilité la plus forte mais proposent néanmoins un renouvellement des pratiques non figuratives. Il est difficile de ne pas mettre en regard ces approches avec le vacillement des différents repères sociaux ou politiques tandis que tend à s'affirmer une nouvelle forme de pureté identitaire et un manichéisme des relations individuelles, y compris sexuelles, pour saisir toute l'actualité de ces « impuretés » picturales. Impures, ces démarches nous présentent une vérité transitoire qui se fonde dans une intelligence sensible, convoquant notre perception en dehors des modèles et des grilles de lecture prédéfinis. Elles apparaissent alors comme une respiration essentielle pour appréhender le monde qui nous entoure. ●